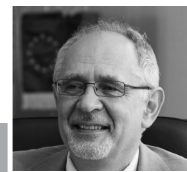

Jánosi Zoltán

A magaslatok hűsége

Kovács István köszöntése

Jánosi Zoltán
(1954, Miskolc)
irodalomtörténész,
József Attila-díjas

Hetvenöt esztendő nagyjából a felező ideje Magyarország török megszállásának, több mint másfélszerese az itteni szovjet uralomnak, kilenc esztendővel több, mint Géza fejedelem és Szent István király uralkodása együttesen, és 2020. augusztus 19-én pontosan annyi, mint Kovács István életkora. Ebből negyvennégy év: a gyermek-, az ifjú idő és a fiatal felnőttkor a szovjet megszállásnak és magyar végrehajtóinak diktatúrája alatt telt el. De ezekből a hosszú évekből csupán az az egyetlen évtized, amely a gyermekből éppen ifjúvá serdülő embernek jutott, elegendő volt arra, hogy életművének mindhárom alapirányát a legvilágosabban meghatározza. S elegendő volt arra egyetlen – még tizenkét évesen átélt, majd évtizedeken át rejtegetett, értelmezett, a szellem és a szív fókuszába illesztett – villámló esztendő: 1956 is.

A történész, a költő és író, valamint az 1989 után pályára lépő diplomata intellektuális alkátát – neveltetése, olvasmányai és emberi kapcsolatai mellett – világítótoronyként az 1956-os eszme tisztasága, katarzisa és történelemformáló jelképe határozta meg. Ehhez emelte oda – a hiányzó nemzeti egységet is illusztrálva – a sokféle, szétszaladó, sőt olykor egymásnak haraggal feszülő, irányzatot szintézissé fogó líráját, ezt helyezte a később sikeres film (az Erdőss Pál rendezte *Budakeszi srácok*) alapjául is szolgáló önéletrajzi regénye (*A gyermekkor tündöklete*, 1998) centrumába, történelemszerűen pedig ehhez karolta oda tágabb szülőföldjét: Közép-Európát, s abban is – elsősorban – második hazáját: Lengyelországot. (*A barátság*

anatómiája. Írások a magyar–lengyel kapcsolatokról és a lengyel kultúráról, 2007; *Csoda a Visztulánál és a Balti-tengernél. A XX. századi lengyel történelem sorsfordulói*, 2006; *A lengyel légió lexikona*, 2007; „Egy a lengyel a magyarral”. *A szabadságharc ismeretlen lengyel hősei*, 2008 stb.)

Miközben a Trianon okozta sebek úgy véreztek rá a Kárpát-medencére, hogy új lövésektől kapott sebek és gyógyíthatatlan horzsolások is fakadtak a régió kommunizmustól-szocializmustól megkínzott testén, ő egyetlen példán át is maradandóan mutatta fel a szolidaritás és az egymást becsülés erejét. S mindenekelőtt azt: van olyan közeli nép, aki szeret, segít bennünket, sőt áldozatot is hozott értünk. A magyar szabadságért 1848/49-ben elesett, kivégzett, mártírhalált halt – szerencsésebb esetben a nagyszerű idő legázolását túlélte – lengyelek életútját személyenként és a legszigorúbb következetességgel kutatta fel, s összegezte – a Bemről írott alapművei után (*Így élt Bem József*, 1983; *Bem apó*, 1999; *Bem tábornok. Az örök remények hőse*, 2014) – hatalmas könyvben (*Honvédek, hírszerzők, légionisták. A szabadságharc lengyel résztvevőinek életrajzi lexikona, 1848–1849*, 2015).

Életművének magashegységét ezek az orok: az *irodalom* (a líra, amely a Kilencek lírai forradalmat végrehajtó közösségétől indult el, valamint a kortükröző próza és a lengyel műfordítások), a közép-európai egymásra utaltságot különösen a lengyelek és magyarok viszonyára koncentráló *történelmi művek*, és a lengyel–magyar szeretet elmélyítéséért a rendszerváltozás

után a kultúra síkján rengeteget tevő *diplomáciai tevékenység* adják. Csak ez utóbbinak a puszta felsorolása is lapokat tenne ki, helyettük egyetlen példa álljon itt csupán: 2016 júliusának elején, Oláh János betegágyához tett utolsó közös látogatásunkkor, a villamoson is Krzysztof Pendereckivel, az azóta elhunyt világhírű lengyel zeneszerzővel, karmesterrel, majd – váltott nyelveken – lengyel és magyar szervezetekkel egyeztetett a művész egyik zeneművének magyarországi előadásáról. Szemében és hangjában a szolgálat alázatával és a nagy alkotó és alkotása iránti tisztelettel – a jelenkori magyar kultúra kiemelkedő személyiségeként maga is.

Morális viselkedésében, minden emberi kapcsolatában ez az egyik legfeltűnőbb vonás Kovács István arcán. Abban a korban, amikor kicsi értékeket – olykor értéktelenségeket is – a szerzőktől szíttott dobverés, vásári ricsaj, harsogó

plakátözön vesz körül, az ő csendes szerénysége intellektuális lázadást jelent: a Németh László-i „minőség forradalmát”. Mintha Pilinszky üzenetét s a keresztény örökség dallamát hallanám mindig a Kovács István személyisége körül lebegő, szerény, de izzó és méltóságos csöndből: „S miközben a felszínen – az üdvösség elodázásával – a tévedések és tévelygések legkülönbözőbb variánsai és rögtönzése zajlanak, a mélyben töretlen az egység, a tehervállalás, az igazság szeretete, a megrendültség és engedelmesség folyamatossága” (*A „teremtő képzelet” sorsa korunkban*).

Isten éltesse sokáig Kovács Istvánt e legszerényebb magashegység útjain, hogy nyithasson rajta még minél több, messzire tekintő, új kilátót – másoknak is!

A Magyar Napló munkatársainak nevében:

Jánosi Zoltán

Ünnep (Heves, 1974, mészkő, fotó: Jakab Tibor)